

Motion till riksdagen 2023/24:2855

av **Linus Lakso m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2023/24:105 Energipolitikens långsiktiga inriktning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2023/24:105 Energipolitikens långsiktiga inriktning.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om planeringsmål för 2030 och 2035 och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett planeringsmål för grön baskraft till 2030 genom effekthöjningar, energilagring och flexibilitet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett energisäkerhetsmål och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett mål om ett 100 procent fossilfritt energisystem till 2035 och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra prioriterade åtgärder från Klimaträtsutredningen och Miljöprovsningsutredningen för att korta tillståndprocesserna utan att försämra näringslivets miljöarbete och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommuner och närboende ersättning, möjliggöra för närboende att bli delägare samt tidigarelägga det kommunala vetot och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för energilager och införa ett teknikneutralt stöd för energilager och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett mål om att Sverige ska vara självförsörjande på förnybara bränslen 2030 och planera för 10 TWh biogas till 2030 och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att behålla och utveckla Sveriges energieffektiviseringsmål och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa långsiktighet i energianvändningen genom att ta fram en nationell handlingsplan för energieffektivisering av byggnader, bostäder och lokaler och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se till att alla typer av byggnader omfattas av ett statligt stöd för energieffektivisering och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att energieffektivisera statliga byggnader och tillkännager detta för regeringen.

Miljöpartiet avslår propositionen

I regeringens proposition 2023/24:105 Energipolitikens långsiktiga inriktning finns enbart två skarpa förslag för riksdagen att ta ställning till. Det ena förslaget är ett planeringsmål för elsystemet till 2045, och det andra handlar om att införa ett s.k. leveranssäkerhetsmål.

I propositionen föreslår regeringen att Sverige ska planera för att kunna möta ett el-behov om minst 300 TWh år 2045, motsvarande en knapp fördubbling jämfört med i dag. Bedömningar från både industri och myndigheter av hur elanvändningen kommer att öka till följd av elektrifiering av industri och transporter pekar mot en nära fördubbling redan till 2035, det vill säga tio år tidigare än vad regeringen planerar för med sin proposition.

Regeringens förslag om ett planeringsmål för 2045 har fått kritik för att inte hantera den ökade efterfrågan på el i närtid. En rad remissinstanser, däribland Energimyndigheten, Energiföretagen, Svenska Naturskyddsföreningen, Sveriges Kommuner och Regioner, Region Norrbotten, Svenskt Näringsliv och Västra Götalandsregionen, pekar i sina remissvar till regeringens promemoria Förslag om nya energipolitiska mål (KN2023/04578) på behovet av planeringsmål närmre i tid. Flera av de nämnda remissinstanserna pekar på behov av mål för år 2030 och 2035.

När regeringen presenterade sin proposition stod det klart att man inte lyssnat varken på oppositionens inspel eller på de remissinstanser som förespråkade konkreta och siffer-satta planeringsmål i närtid. En rad aktörer har kritiserat regeringens proposition för avsaknaden av mål i närtid. Kemiindustrins branschorganisation IKEM understryker att ”industrin kräver ambitiösa och välförankrade mål även på kort sikt” och pekar på att regeringen, genom att inte sätta planeringsdelmål, skapar stor osäkerhet för företagen. Elnätsföretaget Ellevio pekar på att regeringens ensidiga fokus på 2045 riskerar att leda till att ”viktiga investeringar och elnätsinsatser som måste göras nu helt enkelt skjuts på framtiden.”

Regeringen föreslår även ett leveranssäkerhetsmål samt att Svenska kraftnät ska ge ett övergripande ansvar för att regelbundet följa upp målet från år 2030. Förslaget är ottydligt formulerat och saknar tillräckliga konsekvensanalyser, något som flera av remissinstanserna pekar på i sina remissvar. Så som förslaget är utformat nu går det inte att ta ställning till det, givet de många frågetecken som kvarstår.

Vidare är Miljöpartiet mycket kritiskt till att regeringen inte tagit initiativ till block-överskridande förhandlingar om energipolitiken. Flertalet remissinstanser, företag och branschorganisationer har upprepade gånger efterfrågat en brett förankrad långsiktig inriktning för energipolitiken. Regeringen har inte lyssnat utan väljer i och med denna

proposition att låta riksdagen besluta om mål som ska gälla för kommande 21 år, med tre mandats övervikt.

Med anledning av det som anförs ovan bör riksdagen avslå proposition 2023/24:105 Energipolitikens långsiktiga inriktning. Detta bör riksdagen besluta.

Planeringsmål för 2030 och 2035

Miljöpartiet föreslår ett mål om att tillgängliggöra 100 TWh redan till 2030, samt ytterligare 50 TWh till 2035, genom en kombination av ny förnybar elproduktion och energieffektiviseringar. Målen bygger på myndigheters och branschorganisationers bedömningar av realistiska potentialer för utbyggnaden av förnybart respektive energieffektivisering.

Svensk Vindenergi bedömer att cirka 45 TWh ny vindkraft kan tillkomma mellan år 2023 och 2030 och att ytterligare 100 TWh kan tillkomma mellan år 2030 och 2035. Svensk Solenergi bedömer att det är möjligt med 30 TWh till 2030; redan i dag finns ansökningar motsvarande 50 TWh solenergi inlämnade. Det enskilt billigaste och snabbaste sättet att få fram mer tillgänglig energi är energieffektivisering. Energimyndigheten bedömer att det genom lönsamma tekniska lösningar samt ökad flexibilitet är möjligt att frigöra ca 25 TWh till 2030. Se nedan Miljöpartiets förslag för att öka utbyggnaden av förnybar elproduktion respektive främja energieffektiviseringsåtgärder.

Planeringsmål för grön baskraft till 2030

Vid sidan om ett planeringsmål för elproduktion ser Miljöpartiet även behov av mål för vad vi kallar grön baskraft. Av både ekonomiska skäl och tidsmässiga skäl kommer den tillkommande elproduktionen i Sverige inom överskådlig framtid att komma från förnybara energikällor som vindkraft och solkraft. Därför bör riksdagen anta ett planeringsmål som fokuserar på effekt. Redan i dag är det lagrad energi i form av vatten i våra vattenmagasin som reglerar elsystemet i stor utsträckning. I begreppet grön baskraft inrymmer vi alla kraftkällor och tekniker som kan göra elsystemet mycket tryggare och säkrare än det är i dag. Här ingår höjd effekt i vattenkraften, mer flexibilitet i och effekt från kraftvärmen och gasturbiner drivna på förnybara bränslen. Även energilagring i form av vätgas, pumpkraft och värme ingår samt flexibilitet i form av smart styrning av elbilsladdning, tvåvägsladdning och smart styrning av t.ex. värmepumpar. Miljöpartiet föreslår ett mål om 10 GW grön baskraft till år 2030.

För att stimulera och snabba på investeringar i tekniker som balanserar energisystemet och jämnar ut priserna vill vi upprätta en nationell strategi för energilager och införa ett teknikneutralt stöd för storskalig energilagring, såsom pumpkraft, värmelagring och vätgaslagring.

Mer förnybar elproduktion i närtid

Miljöpartiet vill storsatsa på förnybar och billig energi och se strategier och konkreta mål för ökad produktion av vind- och solkraft. Vindkraften är redan i dag den överlägset billigaste energikällan, vilket har lett till att företag i dag står på kö för att bygga i Sveriges bästa vindlägen. Forsvarsmakten stoppar i dag en alltför stor mängd förnybar

energi. Försvaret bör i stället verka för att möjliggöra att mer förnybar elproduktion kommer till stånd som en del i det civila försvarsarbetet och arbeta mer konstruktivt för ökad samexistens genom exempelvis villkorade tillstånd. Incitamenten för kommuner och närboende att välkomna vindkraft behöver stärkas. Även solenergin har en stor potential i Sverige och ökar mycket snabbt. Hittills har dock solceller framför allt satts upp på villatak och lägenhetshus, något som gjort att hushållen sparat in pengar på sina elräkningar. Sverige har halkat efter vad gäller den storskaliga solenergiproduktionen. Både större solcellsparkar och anläggningar för solvärme har potentialen att bidra till Sveriges klimatomställning.

För att potentialen i utbyggnaden av ny förnybar energi ska realiseras krävs en kraftsamling för snabbare tillståndsprocesser samt reformer och incitament som ökar acceptansen för ny förnybar elproduktion. Miljöpartiet ser att det brådskar att genomföra prioriterade åtgärder från Klimaträttsutredningen och Miljöprövningsutredningen för att korta tillståndsprocesserna utan att försämra näringslivets miljöarbete. Vi vill inrätta en lokal elbonus som ger Sveriges kommuner och regioner betalt för deras befintliga och tillkommande förnybara elproduktion, reformera och tidigarelägga det kommunala vetot för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar samt ge närboende möjlighet att bli delägare och rätt till arrende från vindkraftsbolagen där det byggs vindkraftverk. Vi vill även återinföra det stöd för anslutningsavgiften för havsbaserad vindkraft som regeringen avskaffat.

Miljöpartiet vill halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden för stamnät med minst två år genom regelförändringar, bättre samordning samt kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet.

Energisäkerhetsmål för ökad beredskap och motståndskraft

Regeringen föreslår ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet men missar helt att elsystemet bara är en del av Sveriges energisystem. För att både säkra klimatomställningen och industrins konkurrenskraft samt anpassa energisystemet för ett nytt säkerhetspolitiskt läge behövs ett betydligt bredare grepp. Miljöpartiet föreslår därför ett mål för energisäkerhet.

I sitt remissvar till regeringens promemoria Förslag om nya energipolitiska mål (KN2023/04578) pekar Försvarsmakten på att det krävs stora satsningar på el- och energiberedskap för att säkerställa Försvarsmaktens och övriga totalförsvarets behov av en robust och planerbar energiförsörjning.

I dag är Sverige kraftigt beroende av import av energi. Detta utgör en allvarlig sårbarhet för Sverige. Vi har redan sett hur Europas djupa beroende av rysk energiförsörjning allvarligt försämrat Europas säkerhet. Putins energikrig mot Europa har visat att övergången från det fossila till det förnybara också är akut utifrån ett renodlat säkerhetsperspektiv. EU:s beroende av rysk energi är, och har varit, en enorm svaghet rent strategiskt eftersom Putin kunnat justera flödet av framför allt gas som ett påtryckningsmedel. Exportintäkterna från ryska fossila bränslen har finansierat Putins krig. Ett energisystem baserat på förnybara energikällor, kompletterat med energilagring och smarta elnät, är inte bara bra för klimatet utan är dessutom en säkerhetspolitisk nödvändighet. Fungerande transporter är beroende av att energiförsörjningen fungerar. Det behövs också en inhemsk produktion av bränslen som biodrivmedel och vätgas.

Miljöpartiet föreslår ett mål om att Sverige år 2030 ska vara självförsörjande inom hållbart producerade förnybara bränslen samtidigt som uttaget ur den svenska skogen måste ske på ett hållbart sätt. Den ökade efterfrågan i kombination med behovet att bevara biologisk mångfald visar att det krävs en bredd av åtgärder för att uppnå detta. Förnybara drivmedel ska i ökad omfattning komma från inhemsk produktion av bio-drivmedel, samtidigt som elektrifieringen och ett minskat trafikarbete minskar efterfrågan på bränslen inom vägtransporter. Över tid utgör förnybara drivmedel en allt större del i omställningen för flyg och sjöfart.

”För att stärka försörjningstryggheten för gas och för att minska användningen av fossila bränslen har regeringen därför som tydlig ambition att ersätta fossilgas med nationellt producerad biogas. En sådan utveckling stärker inte bara den nationella beredskapen utan möjliggör också för Sverige att nå de nationella klimatmålen.” Så skriver regeringen i propositionen men föreslår inget planeringsmål för biogasen och inte heller några åtgärder för att öka produktionen. Miljöpartiet föreslår därför att riksdagen beslutar om ett planeringsmål om 10 TWh biogasproduktion per år senast år 2030. Detta är i linje med vad industrin ser behov av.

Ett fossilfritt energisystem till 2035

Sverige har sedan länge ett elsystem med en väldigt låg andel fossil energi. Över 98 procent av den el som produceras i Sverige är fossilfri. Regeringens nya mål LÄNK om ett fossilfritt elsystem till 2040 får därför anses måttligt ambitiöst. Sett till hela energisystemet, däremot, är Sverige fortsatt fast i ett tungt fossilberoende. Under 2021 kom 26 procent av den tillförda energin i Sverige från fossila bränslen. Den stora användningen av fossil energi i Sverige återfinns alltså inom industrin och transportsektorn, som tillsammans med elsektorn är en del av Sveriges energisystem. För Sveriges del vore det relevant med ett mål om att hela energisystemet ska bli fossilfritt. Ska Sverige klara klimatomställningen behöver det ske till 2035. Miljöpartiet föreslår därför ett mål om ett hundra procent fossilfritt energisystem till senast år 2035.

Energieffektivisering först

Det enskilt billigaste, snabbaste och mest miljövänliga sättet att tillgängliggöra mer energi och minska hushållens energikostnader är att använda den energi som redan produceras smartare, så att den räcker till mer. Fossilfritt Sverige har tagit fram en strategi för en mer effektiv användning av energi och effekt med åtgärder för både fastigheter och industri. Utifrån strategin kan 19 TWh per år sparas bara genom åtgärder i bostäder och lokaler. Detta kan jämföras med kärnkraftverket Ringhals som år 2020 producerade 16,6 terawattimmar i Ringhals 1, 3 och 4.

Ett tydligt politiskt fokus på energieffektivisering är helt avgörande för att möjliggöra industrins klimatomställning samt sänka hushållens kostnader. Inom ramen för EU:s klimatpaket Fit for 55 har Sverige även fått högre krav från EU om att energieffektivera. Enligt energieffektiviseringsdirektivet ska Sverige minska sin energianvändning med nästan 20 procent till 2030, jämfört med 2021. Sedan år 2018 har Sverige som mål att år 2030 ha en 50 procent effektivare energianvändning än år 2005. Målet uttrycks i termer av tillförd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP).

Trots allt detta skriver regeringen i sin proposition att den avser att se över Sveriges befintliga mål för energieffektivisering, med anledning av att nuvarande mål ”riskerar att stå i konflikt med Sveriges klimatmål om nettonollutsläpp senast 2045, eftersom industrins omställning till fossilfrihet bedöms innebära en betydande ökning i tillförd energi”. Resonemanget haltar betänkligt, dels eftersom målet mäts i relation till BNP, dels då omställningen av transportsektorn från fossila bränslen och förbränningsmotorer till eldrift kommer att innebära en stor energieffektivisering i sig. Miljöpartiet anser att Sveriges nationella mål för energieffektivisering ska behållas och utvecklas för att vara minst lika ambitiöst som det åtagande vi har genom EU:s energieffektiviseringsdirektiv. Vi föreslår även en rad åtgärder för att främja energieffektivisering, såsom att ta fram en nationell handlingsplan för energieffektivisering av byggnader, bostäder och lokaler, att tillse att alla typer av byggnader omfattas av ett statligt stöd för energieffektivisering samt att energieffektivisera statliga byggnader.

Linus Lakso (MP)

Elin Söderberg (MP)

Katarina Luhr (MP)